

NAPKELET

1858.

8. SZÁM.

Február 21.

NEMZETI ZENÉNK ÁLLAPOTÁRÓL ÉS ELŐMOZDÍTÁSÁRÓL.

KUBINYI LAJOSTÓL.

A zeneművészet nem üres lárma, melyet legfeljebb tűrhetőknek nevezhetünk, nem csupán fényűzési cikk, melyet legfeljebb a gazdagok élvezhetnek; a nemzeti zene nem üres csafra, a nemzeti létnek, nem üres tolmácsa a nép, a jó szeretetének, a haza szeretetének. — A zeneművészet elaltatja a fájdalmakat, megszelídíti a vad indulatokat, erősbbe teszi küzdelmeire az akaratot, közelebb viszi egymáshoz a nemzetiségeket, közelebb viszi istenhez az emberi lelket, és általában jobbra, szelidebbé teszi a szívet, képi az elmét, magasbra emeli a lelki életet.

Zenével vigasztalja a buzdítja a sivatag homoktengereit állábolására tevését az arab; zenével buzdítja csatára ezredeiket a művelt nemzetek; zenében olvasztja fel kőbe mondhatatlan fájdalmait az ifjú, kinek nagyraívó szenvedelmait porba zúzta a sors, a közélet; ebben olvasztja fel rémképeit a sivatag jelentől s az alakatlan jövőtől remegő hölgy; ebből merít erőt, vigaszt, tisztá nemes örömet a munkás; ebbe önti legnemesb érzelmeit a költő; reményt, vigaszt nyújt a zene a rabnak, a számkivetettnek. — és soha nem szereti jobban hazáját a távolban, mint midőn annak zenéjét hallja, soha nem elevenül fel bájosbban a gyermekkor tündérképe, a bon szerelme, a rokon nemzetek iránti részvét, mint a zenében; soha nem pillant mélyebben sorsa titkos küldébe, a teremtés és a teremő titkaiba az emberi lélek, mint a harmonia és melodia varázshullámzatainak figyelete s élvezete közben; megelesíti a lélek látását, simábbá teszi az érzéseket, és nem dadog örömeoseb nemzet nyelvén a gyermek, mint az ifjú ezen általános nyelvén, melyet mindenki ért, mely mindenki szívéhez hozzázól, és melynek nincsenek szavai, nincsen egyetlen hangja sem a gyűlölet, az aljasság, a gonoszság, a hazugság kifejezésére.

Mint a beszédnyelvnek, úgy a zeneyelvnek is meg van saját nemzeti modora, kifejezése; van, vagy lennie kell irodalmának; mint a nyelv, úgy a zene képzése is a növelés kiegészítő része: „nem ismerhetjük fölre a zene hatalmát, s ezért mulhatlanul be kell annak hozatnia a növelési rendszerbe is”, — mondá Aristoteles.

Sokszor ismételtettek, de alkalmazva nem lőnek a bölcs szavai. Mindenki elismerte a zeneművészet becsét, meghajlott hatalma előtt, de csak igen kevesen ápták és segítették azt kellően, s még most is igen távol vannak attól Europa nemzetei, hogy a növelési rendszerben méltó helyet foglaljon, hogy keilőleg áptassék, díjaztassék, népszerűsítsék a zeneművészet országzerte.

Sokkal inkább sajtóságes és becses a magyar nemzeti zene, mintsem annak lételet tagadhatók: némi irodalma is keletkezik már; de maga a zene leginkább az írástudatlanok kezében van.

Hogy nem halt ki, hogy nem pusztult el a magyar zene minden általánosb ápolás óvás, méltánylat nélkül végképen a hegedűk és hegedűművészek, a cigányok meggyérülésével? ezt csak akkor érthetjük, ha annak valódi becsét érezzük, mely elnyomatása s mások általi tipratása közben is sértetlen maradt, mint igaz gyémánt, mely más kövekkel dörzsöltetik.

Isten tudná megmondani, hol vannak a magyar zene iskolái?! A kollegiumokban, a műhelyekben, a kunyhókban, a kocsmákban, a vendéglők a magyar zene csarnokai. Ide jön, ki fel akar tűnni, ki szellemi vagy anyagi méltánylatot akar nyerni. Ki ily helyen megbukott,

azt úgy tekinti, mintha a nemzet közvéleménye előtt bukott volna meg. Ki a korcsmákban primás, az a nemzet zenéje primásának tartja magát. S hova megy az elöregedett az elbetegesedett művész, midőn hangszerét már nem bírja kezelni? Megy igénybe venni kegyét annak, kit szolgált, a nemzet kegyeletét... az az földönfutóvá lesz.

Irodalmunk minden mással foglalkozik inkább, mintsem csak egy kézikönyvecskét is nyújtana a népiskolák vagy az önnövelők számára, melyből a zeneirodalomi művészet alapjait megtanulhatnák, s mely által oly tőrre vezettetnének, hol később önbelátásuk után haladhatnak.

Zeneirodalmunk leginkább nemzetiségünk romjain kezd felvirulni, mert oly sajátos, oly szabad, oly változatos, oly művészi e zene, hogy teljesen leírni nem lehet; annak ki hangjegyek után magyar zenét akar játszani, olvasnia kell a sorok közt is, ismernie kell az ihletet, a szellemet, mely ennek sajátja, és ki csupán azt játsza, mi leíratott, az németül játsza a magyar zenét és épen nem adja elő azt, mit előadnia fő feladata.

Lavotta volt első, ki a magyar zenét, mely mindenféle időt, minden részletke tért és erőt felhasznál, a zeneirodalom tökéletlen rendszerébe kényszeríté, és most ő maga sem ismerhetne saját műveire, úgy mint azok játszatnak, kivált zongorán.

Zeneirodalmunk leginkább nemzetiségünk romjain kezd virulni, mert ezen irodalom a zongora irodalma, a zongora kezd általános zeneszerző lenni, melyen simítani, tremolálni, kitarítani, erősbitni, s apróbb közöket is felhasználni úgy, mint azt az igazi magyar dal, az igazi hallgató magyar zene igényli, s mikép csak a hegedű képes kiadni — nem lehet.

Keletről hozta nyelvét és zenéjét a magyar. Nyelvének tiszta betűrendszere mértani szabatsósággal bír, milyennel nem bírnak a nyugati nemzetek nyelvei; zenéje pedig ama hajlékonysággal, ama szabálytalansággal, mely a magas költészeté, melyet mértani alakzatokba szorítani nem lehet. Különös, hogy e részben a szabatsóság, a tiszta egyszerű rend, a csattanó rím, mely a művészet alsóbb foka s leginkább a tánc és dal köre, viszont a nyugatiaknak (p. o. a franciáknak, a németeknek) jutott. Keletről hozta virágos, változatos hangnemeket igénylő zenéjét a magyar, s ennek igazi hangszere a hegedű, mestere, pedig kelet vándornépe, a cigány.

Háttérbe szoríták nemzeti zenénket egykor Lanner és Strausz wálzerjei, most pedig háttérbe szorítja a magasb zenét a csárdás, a népszerűbb, de már olasz és francia zamattal fűszerezett dal- és tánczene.

Mindennap újabb csárdásokot s dalokat hallhatunk, de egy-egy nagyobb zeneművet, mely a Bihar, Csermák, Lavotta, Boka, Bunkó stb. efféle kesergőkre, andalgókra emlékeztessen, minél kevesebbet; arra pedig hogy nemzeti színházunkban egész

operákat lássunk és halljunk, melyeknek fő alkalmán eme keleti jellemű szabad zene, igen ritka eset van.

Néha talpraesett népszínművekbe már belépnek a népdalok, egész népdalfűzések; némely nagyobb operából nem lehet eltagadni némi magyar zamatot. „Hunyadi László” operát magának vallotta méltánylata által a nemzet, de... ime, az első lépés már 10 év előtt megtörtént, és azóta nem jött létre egy másik ily opera... a zene népszerűsödött, az irodalom terjedt és gyarapodott, de csak aprók gyümölcsöket termelt.

(Vége köv.)

KÖRÁGYON.

Mi a világ, mi a világ?
Siralomház, siralomház.
Mi a remény, mi a remény?
Lidérci fény, testetlen váz.
Nincs is egyéb benne töviskoronánál;
Nem csoda, alatta mártírré ha válnál.

Mi a világ, mi a világ?
Nagy körterem, nagy körterem.
Mi az öröm, mi az öröm?
Pestis, mely ott tenyész s terem.
Örömeid lángja mécs véglobbanása;
Barát, nem ellenség, sírod ki megássa.

Mi az élet, mi az élet?
Gyötrelmes út, gyötrelmes út;
Vérző nyomot visz, a midőn
Rajt embereknek lába fut,
Az a rózsza, mely tán odátévedt volna,
Megszakadt sziveknek véréből van olta.

S a dicsőség, megmondjam-e,
Mi más, mint önző büszkeség?
Sírod kövén nem a népnek,
Csak egy pártnak lámpája ég.
Nyomorogtál élve, s halva megsiratnak,
Ingyen részvételével késő háládatnak.

Mi a hírnév, mi a hírnév?
Tünő álom, és nem egyéb;
Becsület ritkán nyerheti,
Itt is csak a gaz áll elébb.
Tündökölni s bukni műve pillanatnak;
Hír- s névből gyakorta csak foltok maradnak.

Mi a vagyon, mi a vagyon?
Galád fertelmek eszköze;
Meg nem számítható a bűn,
Mit a pénz már elfödöze.
Ritkán szövetkeznek gazdagság és béke;
Nyugtalanosság annak kezdete és vége.